

לקו"ש חלק י"ז פ' אמור שיחה א

פיענוח מראי מקומות

פ' אמור כג, ג: ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא-קדש כל-מלאכה לא תעשו שבת הוא לה' בכל מושבתיכם. פרש"י ד"ה ששת ימים: מה ענין שבת אצל מועדות, ללמדך שכל המחלל את המועדות מעלין עליו כאלו חלל את השבתות, וכל המקים את המועדות מעלין עליו כאלו קים את השבתות.

המקראות. האפוד עשוי כמין סינר של נשים רוכבות סוסים, וחוגר אותו מאחוריו כנגד לבו למטה מאציליו, רחבו כמדת רחב גבו של אדם ויותר, ומגיע עד עקביו, והחשב מחבר בראשו על פני רחבו מעשה אורג, ומאריך לכאן ולכאן כדי להקיף ולחגר בו, והכתפות מחברות בחשב, אחד לימין ואחד לשמאל, מאחורי הכהן, לשני קצות רחבו של סינר, וכשזוקפן עומדות לו על שתי כתפיו, והן כמין שתי רצועות עשויות ממין האפוד, ארכות כדי שעור לזקפן אצל צוארו מכאן ומכאן ונקפלות לפניו למטה מכתפיו מעט, ואבני השהם קבועות בהם, אחת על כתף ימין ואחת על כתף שמאל, והמשבצות נתונות בראשיהם לפני כתפיו, ושתי עבותות הזהב תחובות בשתי טבעות שבחשן, בשני קצות רחבו העליון, אחת לימין ואחת לשמאל, ושני ראשי השרשרת תקועין במשבצת לימין וכן שני ראשי השרשרת השמאלית תקועין במשבצת שבכתף שמאל, נמצא החשן תלוי במשבצות האפוד על לבו מלפניו, ועוד שתי טבעות בשני קצות החשן בתחתיתו, וכנגדם שתי טבעות בשתי כתפות האפוד מלמטה, בראשו התחתון המחבר בחשב; טבעות החשן אל מול טבעות האפוד שוכבים זה על זה, ומרכסן בפתיל תכלת תחוב בטבעות האפוד והחשן, שיהא תחתית החשן דבוק לחשב האפוד ולא יהא נד ונבדל, הולך וחוזר.

1) כג, א ואילך "וידבר ה' אלמשה לאמר: דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ה' אשר-תקראו אתם מקראי קדש אלה הם מועדי".

2) שם, ג "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא-קדש כל-מלאכה לא תעשו שבת הוא לה' בכל מושבתיכם" פרש"י ד"ה ששת ימים: מה ענין שבת אצל מועדות, ללמדך שכל המחלל את המועדות מעלין עליו כאלו חלל את השבתות, וכל המקים את המועדות מעלין עליו כאלו קים את השבתות.

3) עד"ז צ"ע בפרש"י ר"פ ויקהל (לה, ב "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה' כליהעשה בו מלאכה יומת"): "ששת ימים - הקדים להם אזהרת שבת וכו'" וז"ל שם ד"ה ששת ימים: הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינו דוחה את השבת.

4) תצוה כח, ו "ועשו אתהאפד זהב תכלת וארגמן תולעת שני ושש משזר מעשה חשב" ד"ה ועשו את האפד: אם באתי לפרש מעשה האפוד והחשן על סדר המקראות, הרי פרושן פרקים, וישגה הקורא בצרופן, לכך אני כותב מעשיהם כמות שהוא, למען ירוץ הקורא בו, ואחר כך אפרש על סדר

5 עה"פ "ומה ענין שבת לענין המועדות? אלא ללמד שכל המחלל את המועדות מעלים עליו כאילו חלל את השבתות. וכל המקיים את המועדות מעלים עליו כאילו קיים את המועדות ואת השבתות".

6 ראה משכיל לדוד כאן "ששת ימים וכו' מעלין עליו וכו' נ"ל דה"פ משום דכתיב במועדו אשר תקראו אתם ודרשי' אתם אפי' שוגגין אתם אפילו אנוסים אתם אפילו מוטעין ובא הכתוב כאן לומר כי המחלל קדושת יום טוב במועדו שקדושהו ב"ד אפילו היה בטעות דנמצא שאינו ביומו אפי"ה אין לי מועדות אלא אלו והיוי כאילו חילל את השבת דאין בו שום ספק דודאי הוא היום שקדושהו שמים שאין קדושתו תלויה בב"ד".

מלבי"ם "ששת ימים: לא היה לו לכלול שבת עם המועדות ששבת קדישא וקיימא ואינה מתקדשת על ידי בית דין. רק בא ללמד בל יקל אדם בקדושת המועדות אף על פי שנקראים על ידי הבית דין, כי קדושתם שוה עם קדושת השבת וענינם אחד לפי סודם וטעמם. והמחלל את המועדות כאילו חלל את השבתות" עיי"ש

ותו"ת כאן "ששת ימים וגו'. מה ענין שבת לפרשת מועדים, אלא ללמד שכל המחלל את המועדים מעלים עליו כאלו חילל את השבתות, והמסיים את המועדים – כאלו קיים את השבתות: איצטריך לאשמעיןן זה להורות שלא יקלו בכבוד מועדים מפני סבה זו שהם נקבעים ומקודשים ע"י ב"ד שנה שנה, אלא ששוה קדושתם לקדושת השבת, דמי שצוה על השבת הוא צוה על המועדים שיקבעו ע"י ב"ד".

7 ובאברבנאל כאן כתב דמה שפירש רש"י "דרך דרש הוא" וז"ל שם: "וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ה' וגו' עד בחדש השביעי באחד לחדש וגו'. ויש בפסוקים האלה שאלות: השאלה הא' אם היה השבת מכלל המועדים אם לא. ואם הוא מכללם ולכך בא בפרשת המועדים. למה זה אחרי זכרונו חזר לומר שנית מועדי ה' והיה לו לזכור

הפסח מיד אחרי השבת כדרך שאר המועדים זה אחר זה ולא יבדיל בין השבת וביניהם בפסוק אלה מועדי ה' גם שבסוף הפרשה אמר אלה מועדי וגו' מלבד שבתות ה' וזה מורה שאין השבת מכלל המועדים ואם אינו מכללם יקשה למה נזכר כאן עמהם ומה ענין אמרו עוד אלה הם מועדי כי הוא כפל מבואר גם שכל דברי הפרשה באו בלשון שלישי המדבר והמאמר הזה בלבד בא בשמו יתברך כמדבר בעדו. ורש"י סבר שאין השבת מכלל המועדים ושבא לדרוש שכל המחלל את המועדים כאלו לא קיים את השבת ודרך דרש הוא. והרמב"ן כתב שאין השבת מהמועדים אבל שהקדימו הכתוב להודיע כי גם בבואו באחד מן המועדים לא תדחה לעשות בו אוכל נפש. והטעם הזה אינו מספיק כי גם שיסמך השבת למועדים מאותו טעם לא היה ראוי שיבא מועדי ה' לפניו וגם לאחריו".

8 רמב"ן כאן (בפי' הא') וז"ל שם: "דבר אל בני ישראל. אין לכהנים עסק בענין המועדות יותר מאשר לישראל בהם על כן לא הזכיר בפרשה הזאת אהרן ובניו רק "בני ישראל" שיכלול את כולם כאחד כי לא יפרש קרבנות המוספים בפרשה הזאת. . והזכיר השבת במועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש שגם הוא יום מועד נקרא אותו מקרא קדש ואחר כן הבדיל שאר המועדות ממנו ואמר אשר תקראו אותם במועדם כלומר באי זה יום מן השבוע שיגיעו בו כי השבת קבוע הוא ביומו יבא לא נצטרך לקרוא אותו במועדו ועל דעת רבותינו (ת"כ פרשה ט ה) "אשר תקראו אותם במועדם" רמז לעבורים שתקראו אתם להם מועדים והנכון בעיני כי פירוש מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש אלה הם מועדי על הנזכרים למטה בפרשיות בחדש הראשון וגו' ולכן חזר שם פעם אחרת אלה מועדי ה' בעבור שהפסיק בענין השבת והנה אמר מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש אלה הם מועדי במלאכת עבודה אבל השבת תשמרו לעשות אותה שבת שבתון מכל מלאכה שבעולם כי יזהיר בשבת פעמים רבות וירמוז עוד בכאן כי גם בבואו באחד מן המועדים לא תדחה לעשות בה אוכל נפש וכמוהו אלה הדברים

אשר צוה ה' לעשות אותם (שמות לה א ב) על המשכן וכליו אשר יזכיר בפרשה השניה והפסיק בשבת ששת ימים תעשה מלאכה וגו' (ויקרא כ"ג: ב'-ג') וחזר ואמר (שם פסוק ד) זה הדבר אשר צוה ה' קחו מאתכם תרומה והיא המצוה הראשונה בעבור שהפסיק בה הוצרך לחזור ולהתחיל בראשונה וראיה לפירוש הזה שלא הזכיר בשבת "והקרבתם אשה לה" כאשר יזכיר בכל מועד ומועד ואמר בסוף הפרשה (ויקרא כ"ג: ל"ז-ל"ח) אלה מועדי ה' וגו' מקראי קדש להקריב אשה לה' וגו' מלבד שבתות ה' שאין השבתות בכלל מועדי ה' עיי"ש באארוכה.

בחיי כאן "אלה הם מועדי. הזכיר השבת בכלל המועדים כי יום מועד הוא, והזכיר בו: "שבת היא לה' אלקיכם בכל מושבותיכם", ולא אמר "חקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם" שאילו אמר כן היה במשמעו שינהוג איסור המלאכה בכל מושבות לדורות, ואף בבית המקדש. אבל עתה כשהזכיר "בכל מושבותיכם" בא הכתוב לאסור מלאכת השבת בכל מושבותינו בלבד, לא בבית המקדש".

9) אברבנאל כאן "לכן אמר מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש כי הנה כפי קריאתם תהיה קדושתם והם היו מצווים להשמיע כרוז גם לשלוח בכל גבול ישראל שלוחים להודיעם מועדי ה' ועיי"כ היו מקראי קדש אותם המועדים שבית דין הגדול יקראו ויפרסמו שהם קדש כי לא יתכן שכל איש ישראל יסמוך על ראשית הלבנה ויעשה חג לעצמו שלא תהיה תורת ה' אחת כי אם רבות כפי עדות כל איש כמו הקראים היושבים במצרים אינם עושים יום הכפורים ביום שעושים בקושטאנטוניא.

והיושבים בדמשק ובירושלם ג"כ בלתי מסכימים לא עם אלו ולא עם אלו כי כל אחד בודה חג מלבו ותהי האמת נעדרת. לכך מסר יתברך הדבר הזה לבית דין הגדול ובזה לבב ישראל כאחד יעבדו את האלקים. ואמנם אמרו עוד כאן אלה הם מועדי נראה שאינו חוזר למועדים אשר זכר אבל הוא

נמשך למה שאחריו לענין השבת. יאמר שיספר ויודיע לבני ישראל מועדי ה' אשר הם תלויים בקריאתם כי הנה אמר זה כדי להבדילם מהמועד האלקי שאינו תלוי בקריאתם והוא שבת ולזה אמר אלה מועדי ה' ששת ימים כאלו אמר אבל מלבד המועדים שתלויה קריאתם בחכמים ובבית דין הגדול יש מועדים אחרים אלקיים שאינם תלויים בקריאתם והם שבתות ה' ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון והוא באמת מקרא קדש וכל מלאכה לא תעשו בו לפי ששבת הוא לה' רוצה לומר ששבת ביום הזה במעשה בראשית וינהג זה בכל מושבותיכם בארץ או בחוצה לארץ כי תמיד היום ההוא קדש לה' אע"פ שישראל לא יקדשו אותו עיי"ש. **וראה ג"כ רמב"ן הנ"ל (בפי' הא').**

10) רמב"ן ואברבנאל כאן "והרמב"ן כתב שאין השבת מהמועדים אבל שהקדימו הכתוב להודיע כי גם בבואו באחד מן המועדים לא תדחה לעשות בו אוכל נפש. והטעם הזה אינו מספיק כי גם שיסמך השבת למועדים מאותו טעם לא היה ראוי שיבא מועדי ה' לפניו וגם לאחרי. . והנה יאמר בו שבת שבתון כמו שנאמר ביוה"כ ובשאר המועדים נאמר שבתון בלבד סבתו אצלי לפי שבמועדים שהמלאכה אסורה בהם נסתפק הכתוב לומר בלבד שבתון שהיא שביתת מלאכה. ולא אמר בהם שבת שבתון. לפי שמלאכת אוכל נפש מותרת בהם. אבל ביום השבת וביוה"כ שהם אסורים במלאכה וג"כ באוכל נפש אמר בהם מפני זה שביתה מכופלת שבת שבתון והענין שתהיה שביתה שלימה לגוף מכל מיני המלאכות ואוכל נפש ג"כ לנפש כי שם ינחו הנשמות הטהורות במושגותיהם. שזה גם כן מורה מאמר שבת שבתון כמו שאזכור ולפי שהאריך הכתוב בזה להבדיל השבת מהמועדים חזר לענינו אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדס רוצה לומר שיהיו קרואים על ידי בית דין וחכמי העבור. והותרו בזה השאלות הב' והג'".

וראה רמב"ן כאן, דבא עוד ללמד דיו"ט שחל בשבת אסור במלאכות אוכל נפש.

ארץ מצרים שלשת ימים" ד"ה שלשת ימים: שלוש של ימים, טרציינ"א בלעז, וכן שבעת ימים בכל מקום שטיינ"א של ימים. ואכ"מ.

18) ועד"ז יל"פ בפרש"י ר"פ ויקהל (הנ"ל הערה 3) - דהכתוב מקדים "ששת ימים", דעשיית מלאכה אפשרית ומותרת רק במציאות זו ד"ששת ימים", ולכן מלאכת המשכן אינה דוחה את השבת.

19) וגם בר"פ ויקהל (ראה הערה 13) - כן הוא, כי הציווי דמלאכת המשכן בא בפסוקים שלאח"ז.

20) מכילתא - הובאה בדרשות ר' יהושע אבן שועב פרשת וישב "ובספר חובת הלבבות אמר כי אדם אחד אמר לאומן אחד שילמד לו מעשה האלקי"מא, אמר לו חסיד אחד שהיה שם בטח בה' כי היא האלקימ"א האמיתית, כי מי שיבטח בשם לא יגנוב וירוים נפשו, וכן ירוים גופו שלא יסכן גופו בים ולא ביבשה ולא יכהו שרב ושמש, ובלבד שישתדל בכל כחו כראוי. אמרי' במכילתא ששת ימים תעבוד זו מצוי עשה לעשו' מלאכתו. ואמר הכתו' יגיע כפיך כי תאכל וגו', וזה ראוי לעשות לכל איש משכיל שישתדל בכל יכלתו בעמלו וכל מעשי ידיו וישים בשם יתברך בטחונו שהוא ידריכנו בכל מעשה ידיו וכל מלאכתו, לא יאמר כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה",

ובספר מנחה בלולה "ששת ימים תעבוד, קשה דועשית כל מלאכתך מיותר, אלא רצון הפסוק ששת ימים תעבוד הבורא ית' ועם גל זה תעשה מלאכתך דיפה תורה עם דרך . . . ובמכילתא איתא ששת ימים תעבוד זה מצות עשה".

ובמכילתא דרשב"י (יתרו כ, ט): כשם שנצטוו ישראל על מצות עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה "ששת ימים תעבוד רבי אומר הרי זו גזרה אחרת שכשם שנצטוו ישראל על מצות עשה של שבת כך נצטוו על המלאכה: ר' אלעזר בן עזריה אומד גדולה מלאכה שלא שרת שכינה בישראל עד שעשו

11) יתרו כ, ח ואילך "זכור אתיום השבת לקדשו: ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך: ויום השביעי שבת לה' אלקיך לאתעשה כלמלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך: כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את ההים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי עלכן ברך ה' אתיום השבת ויקדשהו".

12) שם, ט "ששת ימים תעבד ועשית כל מלאכתך".

13) ועד"ז בר"פ ויקהל (שבהערה 3), כי שם ה"ז הקדמה - כפירש"י שם - לציווי מלאכת המשכן, ולכן מקום להוסיף "ששת ימים" - שבהם חל הציווי.

14) ולכן נשנה ג"כ בפ' תשא (לא, טו) "ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש לה' כלהעשה מלאכה ביום השבת מות יומת" כי מסיים שם (פסוק יז) "ביני ובין בני ישראל אות הוא לעלם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש" כי ששת ימים גו".

15) יתרו שם וז"ל פרש"י שם ד"ה ועשית כל מלאכתך: כשתבא שבת יהא בעיניך כאלו כל מלאכתך עשויה, שלא תהרהר אחר מלאכה.

16) ממכילתא עה"פ "ששת ימים תעבוד. וכי איפשר לו לאדם לעשות מלאכתו בששת ימים? אלא שבות כאלו מלאכתך עשויה. דבר אחר, שבות ממחשבת עבודה, ואומר (ישעיהו נ"ח: י"ג) אם תשיב משבת רגליך, ואומר (שם) אז תתענג על ה'".

17) פסוק ח "והקרבתם אשה לה' שבעת ימים ביום השביעי מקראקדש כלמלאכת עבדה לא תעשו" פרש"י ד"ה שבעת ימים: כל מקום שנאמר שבעת שם דבר הוא, שבוע של ימים, שטיינ"א בלעז, וכן כל לשון שמונת ששת חמשת שלושת.

ועד"ז גם בפרש"י לעיל בא י, כב "ויט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפלה בכל"

מלאכה שני (כ"ה ח') ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

ועל פי זה מובן בפשטות מאמר רז"ל בראשית רבה פט"ז, ה' וינחהו, רבי יודן ורבי ברכיה. רבי יודן אמר הניח לו והגן עליו ועדנו מכל אילני גן עדן. רבי ברכיה אמר להניחו ולהגן עליו ולעדנו מכל אילני גן עדן. וינחהו, נתן לו מצות שבת, כמה דאת אמר (שמות כ, יא): וינח ביום השביעי. לעבדה, (שמות כ, ט): ששת ימים תעבד. ולשמרה, (דברים ה, יב): שמור את יום השבת לקדשו"

(ופליג בזה על הספרי עקב על הפסוק ולעבדו בכל לבבכם "ולעבדו זה תלמוד. אתה אומר זה תלמוד, או אינו אלא עבודה ממש? כשהוא אומר (בראשית ב טו) "ויקח ה' אלקים את האדם וינחהו בגן עדן, לעבדה ולשמרה", וכי מה עבודה לשעבר, ומה שמירה לשעבר? הא למדת: "לעבדה" זה תלמוד, "ולשמרה" אלו מצוות. וכשם שעבודת מזבח קרויה עבודה - כך תלמוד קרויה עבודה. ד"א: "לעבדו" זו תפילה. זו תפלה, או אינו אלא עבודה? ת"ל "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך", וכי יש לו עבודה בלב? הא מה ת"ל "ולעבדו בכל לבבכם"? זו תפלה").

וראה גם אבות דרבי נתן פי"א "שמעיה ואבטליון קבלו מהם שמעיה אומר אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות ואל תתוודע לרשות. אהוב את המלאכה כיצד מלמד שיהא אדם אוהב את המלאכה ואל יהיה שונא את המלאכה כשם שהתורה נתנה בברית כך המלאכה נתנה בברית שנאי (שמות כ: טי-י) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך ויום השביעי שבת לה' אלקיך. ר"ע אומר עתים שאדם עושה מלאכה ומתנצל מן המיתה ועתים שאין אדם עושה מלאכה ומתחייב מיתה לשמים. כיצד ישב אדם כל השבוע ולא עשה מלאכה ולע"ש אין לו מה יאכל היו לו מעות של הקדש בתוך ביתו ונטל מהם ואכל מתחייב מיתה לשמים. אבל אם היה פועל והולך בבנין בית המקדש אע"פ שנתנו לו מעות של הקדש בשכרו ונטל מהם ואכל מתנצל מן המיתה.

רבי דוסתאי אומר מניין שאם לא עשה מלאכה כל ששה שיעשה כל שבעה הרי שישב כל ימות השבת ולא עשה מלאכה ולערב שבת אין לו מה שיאכל הלך ונפל בין הגייסות ותפשוהו ואחזו אותו בקולר ועשו בו מלאכה בשבת כל זאת שלא עשה כל ששה. ר"ש בן אלעזר אומר אף אדם הראשון לא טעם כלום עד שעשה מלאכה שנאי (בראשית ב': ט"ו) וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה והדר מכל עץ הגן אכול תאכל".

רמב"ן ויקרא כה, ג "שש שנים תזרע שדך דרך הכתוב לומר כן ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שמות כ ט) ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבות (שם כג יב) ועל דרך רבותינו (ירושלמי כלאים פ"ח ה"א) שש שנים תזרע שדך ולא בשביעית והוא לאו הבא מכלל עשה שהוא עשה ונמצא הזרע בשביעית עובר בעשה זה ובלא תעשה ומדרש אגדה (מכילתא משפטים כ) ר' ישמעאל אומר כשישראל עושין רצונו של מקום עושין שמיתה אחת בשבוע אחד שנאמר שש שנים תזרע וכשאינן עושין רצונו של מקום עושין ארבע שמיתין בשבוע אחד כיצד נרה שנה וזרעה שנה נרה שנה וזרעה שנה נמצאו ארבע שמיתין בשבוע אחד".

קונטרס ומעין מי"ט "ועל פי זה יובן ענין הדין ומשפט שיש בכל יום וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה (ראש השנה טז. א) דאדם נידון בכל יום, דהנה פתיב (שמות כ. ט) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שם יא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בם וינח ביום השביעי ואיתא בזהר בכל יומא עביד עבדתיה וכן הוא בעבודת האדם דששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, דכל אהד ואהד מישראל יש לו מלאכתו אשר בשבילה נברא ובשבילה ירדה נשמתו למטה" עיי"ש בארוכה.

- ועפ"ז מיושב לשון רשאי בחולין (נד, ב "אמר רבי חנא פתוראה עילא מינאי הוה קאי בר נפחא ובעא מיני דינרא קורדינאה לשערי ביה טריפתא ובעי למיקם מקמיה ולא שבקני אמר לי שב בני שב אין בעלי

אומניות רשאים לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעסוקין במלאכתם".

וראה שם רש"י ד"ה אין בעלי אומניות: "העוסקים במלאכת אחרים והוא שולחני היה משתכר בשל אחרים למחצה וצריך להזהר ולתת עיניו שם ולהשתדל עם כל העוברים לשאול מה הם צריכים והכי תניא בתוספתא המושיב את חברו בחנות למחצית שכר אם היה אומן לא יעסוק באומנותו לפי שאין עיניו על החנות בשעה שעוסק באומנותו"

ותוספות ד"ה אין בעלי אומניות רשאים לעמוד מפניהם: "פ"ה בעלי אומניות שעוסקים במלאכת אחרים וליישב לשון רשאים פירש כן ונראה דאפילו עסוק במלאכתו לא מחייב כדאמרין בפ"ק דקידושין (דף לג. ושם) מה [קימה] שאין בה חסרון כ"ס אף [הידור] שאין בה חסרון כ"ס והר"ר יעקב בר שמעון היה מיישב לשון רשאים אפילו עסוק במלאכתו דאין רשאים כמו אין חייבין כי ההוא דתנן פרק המקדיש שדהו (ערכין דף כח:) שור זה עולה אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה אע"פ שאינו רשאי ופירושו אע"פ שאינו חייב כדמתרגמין לא תהיה לו כנושה לא תהא ליה כרשיא וכן יש לפרש ההיא דפ"ק דקדושין (דף לג:) אין אדם רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרית וערבית שלא יהא כבודו מרובה משל שמים ולא שיהא אסור אלא אינו חייב לעמוד קאמר ומיהו ברוב ספרים גרס בההוא דערכין אע"פ שאינו חייב אבל בספר שהועתק מאותו ספר שכתב רבינו גרשום כתוב אע"פ שאינו רשאי וגם רש"י הביא ראיה בתשובה מספר רבינו גרשום דרשאי הוי כמו חיוב".

(21) ספרי ראה טו, יח "וברכך ה' אלקיך. יכול אפילו עומד ובטל? תלמוד לומר בכל אשר תעשה". **נתבאר בהקדמה לדרך חיים.**

ספה"מ להצ"צ מצות תגלחת מצורע בסופה "והנה אחר כל הדברים האלה כל אדם החרד על נפשו ואינו רוצה לתת מגרעות בבחי' החסד עליון שנקצב על נפשו בר"ה ויוכ"פ להמשיכו כולו בממון וכה"ג

ואינו אץ להעשיר אלא למלאות נפשו כי ירעב ונפשות בני ביתו ומלבושים ודירה המצטרך לפרנסתו כדי לעבוד את ה', זאת ישים אל לבו ויחשוב ערך סך מעות הנצרך לו להוצאות אלו ויבקש רחמים מה' שישלח חסדו הטוב שיהי' ממנו שפע זו ואח"כ יכין לו לבוש לפי ערך לבד כגון אם הצטרכותו חמשה מאות רובל למשל ימצא לו עסק שעל ידו יכולים להרויח סך כזה במדה ממוצעת כגון שיהי' העסק מסך אלף או ט"ו מאות וכה"ג לפי ערך הנהוג להרויח כמה למאה ממו"מ זה ובהכינו לבוש זה ישלח לו ה' ברכתו וז"ש וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה (דברים ט"ו י"ח) דוקא כי אם לא יעשה הלבוש לא יומשך החסד למטה ויהי' לו ממנו טובות רוחניו בעוה"ב לבד ויהי' מחוסר מזון וענוש יענש עבור זה בהיותו גוזל נפשו, אבל לא ירבה בעסק לעסוק במו"מ רב ללא צורך כי למה לו לעשות לבוש גדול יותר מערך האור המצטרך להתלבש בו כי גם אם ירבה במו"מ מה יהי' וייגע לריק מאחר שקצבה הנצרכת לו יכולה להתלבש בלבוש קטן מזה א"כ זה הלבוש הוא ללא צורך מאחר שבאמת לא המו"מ גורם הרויח כ"א ברכת ה' היא והנה הברכה היתה יכולה להתמשך בלבוש פחות מזה א"כ המרבה בלבושים לא העדיף מאומה ואדרבה מקלקל יותר הא למה זה דומה לאדם שתופר לו בגד שצריך לתופרו כמדת גופו ואם הוא ב' אמות ועושה לו לבוש מג' או ד' אמות ה"ז מקלקל וגורם שיכשל בו ויפול לגמרי וד"ל עיי"ש.

קונטרס ומעין מי"ז "והענין הוא דהנה פתיב (דברים טו. ח) וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, וצריך להבין למה צריכים העשיה והעסק כלל מאחר שהברכה מאת ה' תבא אם כן גם בלי עסק והשתדלות כלל תבא ברכת ה', וממה שאומר בכל אשר תעשה משמע שצריך להיות עשיה ועסק, וביותר אינו מובן לפי מה שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (ביצה טז. א) כל מזונותינו של אדם קצובים לו מראש השנה עד יום הכפורים, ואם כן מהו הצורך לעסוק באיזה משא ומתן או אומנות שעל ידי זה יתפרנס, הלא ודאי מה שנקצבה לו פרנסה בחסד עליון יומשך לו ולמה צריך עסק והשתדלות

בגין דלאו בכל שעתא ושעתא אתרחיש ניסא".

קייב, ב "רבי יצחק אמר והא תנינן באתר דנוקא שכיח לא יסמך בר נש על ניסא, ולא הוה אתר דנוקא אשתכח כהאי דאברהם אזיל בתר חמשה מלכין למרדף בתרייהו ולאגחא קרבא" עיי"ש.

24 גיטין י, ב "כל השטרות העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהם עובדי כוכבים כשירים. . אלא מתנה במאי קא קני לאו בהאי שטרא והאי שטרא חספא בעלמא הוא אמר שמואל דינא דמלכותא דינא". **וש"נ**.

25 פתגם כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע - נדפס בסה"מ קונטרסים ח"א ע' 350 "מיר בעטען בא השי"ת, יהי ה' אלקינו עמנו כאשר ה' עם אבותינו אל יעזבנו ואל יטשנו, השי"ת זאהל זיין מיט אונז, און וועט זיין מיט אונז כאשר ה' עם אבותינו. . וכמו מאמר הידוע וועלכער אחד מאבותינו הקדושים זצוקלה"ה האט געזאגט. . ניט מיט אונזער ווילען זיינען מיר אוועק פון ארץ ישראל און ניט מיט אונזערע כחות וועלן מיר צוריק קומען קיין ארץ ישראל. אבינו מלכנו ית' האט אונז פארטריבען אין גלות והוא ית' וועט אונז אויס לייזען, ויקבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ ויוליכנו קוממיות ע"י משיח גואל צדק לארצנו הקדושה בב"א, אבער דאס דארפען אלע עמים וואס זיינען על פני הארמה וויסען, אז נאר אונזערע גופים זיינען איבערגעגעבען אין גלות ושעבוד מלכיות, אבער אונזערע נשמות האט מען אין גלות ניט פאר טריבען און אין שעבוד מלכיות ניט איבערגעגעבען. . און קיין שום צווינג קראפט טאר אויף דעם ניט אויסגעניצט ווערען, מיר מוזען זאגען מיט דער גרעסטער שטארקער אידישער עקשנות, מיט דעם טויזענט יאריגען אידישען מסירת נפש אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו". **לקוטי דיבורים ח"ד תרצב, א** [כנ"ל].

בְּזֶה, גַּם צָרִיךְ לְהִבִּין מַה שְּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרוֹנָם לְבִרְכָה (ראש השנה טז. א) אָדָם נִידוֹן בְּכָל יוֹם וְאֵיךְ יִתְנוּף זֶה עִם מֵאֲמָר הַנִּי"ל דְּמִזְנוּתוֹ קְצוּבִים לוֹ מֵרֹאשׁ הַשָּׁנָה כּו', דְּנֹדָאֵי גַם רַבִּי יוֹסִי שְׁאֹמֵר דְּאָדָם נִידוֹן בְּכָל יוֹם מוֹדָה דְּהֵדִין וּמִשְׁפָּט הוּא בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְאֵז נִקְצָב לוֹ כָּל הַצְּטֻרְכוֹתוֹ בְּבִנְי חַיִּי וּמִזְוֵנִי, וְאִם כֵּן מֵהוּ עֲנֵן הֵדִין וּמִשְׁפָּט שְׂבָכָל יוֹם" עיי"ש,

מכ"ה "ועל פי זה יובן מה שכתוב (דברים טו. יח) ויברכה ה' אלקיך בכל אשר תעשה ואיתא בספרי יכול אפילו זה יושב ובטל תלמוד לומר בכל אשר תעשה, שצריכה להיות עשייה והיינו הקנת כלי של פרנסה, דזהו א' ההבדלים בין זמן הגלות בעבודת הבירורים ובין הזמן דלעתיד בבית המשיח, דלעתיד הנה שפע חסד העליון יבא מאתו יתברך בלא שום התעסקות והקנת כלי עסק בשביל פרנסה, מה שאין כן בזמן הגלות צריכים התעסקות בהקנת כלי לפרנסה, וטעם הדבר שצריכה להיות עשייה דוקא הוא מאחר שההשפעה צריכה להיות נמשכת על ידי לבושי העשייה על כן גם האדם אתם שהיא בדוגמא שלמעלה צריך גם כן לעשות לבוש ועסק פרנסה שבו תתלבש הברכה שלמעלה בלבושי הטבע" עיי"ש בארוכה. **ועוד**.

22 וראה ברכות לה, ב: הרבה עשו כו' "אמר אביי הרבה עשו כרבי ישמעאל, ועלתה בידן. כרבי שמעון בן יוחי, ולא עלתה בידן" עיי"ש.

23 ראה פסחים סד, ב "איתמר, אביי אמר, ננעלו תנן. רבא אמר, נועלין תנן. מאי בינייהו, איכא בינייהו למסמך אניסא, אביי אמר, ננעלו תנן, כמה דעיילו מעלו, וסמכינן אניסא. רבא אמר, נועלין תנן, ולא סמכינן אניסא".

זח"א קיא, ב "ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחותי היא. תנינן (כיון) לא ליבעי ליה לבר נש לסמכא על ניסא, ואי קודשא בריך הוא ארחיש ניסא לבר נש, לא אית ליה לסמכא (תדיר) על ניסא זמנא אחרא.

26) ראה חגיגה ה, ב "רבי יהושע בן חנניה הוה קאי בי קיסר אחוי ליה ההוא מינא עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה אחוי ליה ידו נטויה עלינו אמר ליה קיסר לרבי יהושע מאי אחוי לך עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה ואנא מחוינא ליה ידו נטויה עלינו, אמרו ליה לההוא מינא מאי אחויית ליה עמא דאהדרינהו מריה מיניה ומאי אחוי לך לא ידענא אמרו גברא דלא ידע מאי מחוו ליה במחוג יחוי קמי מלכא אפקוהו וקטלוהו"

(וראה לקו"ש ח"ד ע' 1050 הערה 13 "חגיגה ה, ב. ומה דמסיים שם גברא דלא ידע כו' - היינו שבאם הי' יודע כו' וראוי לויכוח זה - הי' בה"מחויי במחוג" - ענין המלך ושירות לו (וכידוע בסיפורי חז"ל ששאל לריב"ח כמה פעמים בעניני אמונה וכו'). וק"ל. ובזה מתורץ ג"כ מה שלא ענשו לריב"ח על דמחויי"). **וראה הערה 29.**

27) ברכות כא, א "ורבי יוחנן אמר, ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו". **וראה תניא פי"ג: דלא פסיק פומי מגירסא כו' בחפיצה כו' כבינוני המתפלל כל היום כו' וז"ל שם: "ולכן היה רבה מחזיק עצמו כבינוני אף דלא פסיק פומיה מגירסא ובתורת ה' חפצו יומם ולילה בחפיצה וחשיקה ותשוקה ונפש שוקקה לה' באהבה רבה כבשעת ק"ש ותפלה ונדמה בעיניו כבינוני המתפלל כל היום וכמאמר רז"ל הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו".**

28) - בתפלה בכללה (הן תפילת העמידה והן ק"ש), ובמיוחד בתפלת העמידה — וכמ"ש במ"א אשר בתפלה צ"ל כעבדא קמי מרי' כו' לפני המלך (שבת י, א "רבא בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי, אמר הכון לקראת וגו', רבא שדי גלימיה ופכר ידיה ומצלי. אמר כעבדא קמיה מריה. אמר רב אשי, חזינא ליה לרב כהנא כי איכא צערא בעלמא, שדי גלימיה ופכר ידיה ומצלי. אמר כעבדא קמי מריה. כי איכא שלמא לביש ומתכסי ומתעטף ומצלי. אמר הכון לקראת אלקיך ישראל".

שו"ע אדה"ז סו"ס צה "צריך לעמוד בתפלה כעבד לפני רבו באימה ביראה בפחד ואל יניח ידיו על חלציו מפני שהוא דרך יוהרא" עיי"ש.

ועיין ברכות לג, רע"א: עומד לפני ממה"מ כו' וז"ל שם: "תנו רבנן, מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך. בא הגמון אחד ונתן לו שלום, ולא החזיר לו שלום. המתין לו עד שסיים תפלתו. לאחר שסיים תפלתו, אמר לו ריקא, והלא כתוב בתורתכם רק השמר לך ושמר נפשך, וכתוב ונשמרתם מאד לנפשתיכם. כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום? אם הייתי חותך ראשך בסייף, מי היה תובע את דמך מידי, אמר לו המתן לי עד שאפייסך בדברים. אמר לו אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם, ובא חברך ונתן לך שלום, היית מחזיר לו, אמר לו לאו. ואם היית מחזיר לו, מה היו עושים לך אמר לו, היו חותכים את ראשי בסייף. אמר לו, והלא דברים קל וחומר, ומה אתה שהיית עומד לפני מלך בשר ודם, שהיום כאן ומחר בקבר כך. אני שהייתי עומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוא חי וקיים לעד ולעולמי עולמים על אחת כמה וכמה" (בלי שום תנועות

(להעיר משו"ע אדה"ז סי' קד ס"ב: עומד לפני המלך - אין לזוז ממקומו "ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק בדבור. . . שלא מצינו הליכה שנקראת הפסקה בשום מקום באמצע עשיית המצוה אלא שבתפלה הואיל ועומד לפני המלך אין לזוז ממקומו שלא לצורך עד לאחר התפלה שיפטר מלפני המלך בגי' פסיעות לאחוריו כמו שנתבאר אבל לצורך כזה מותר אפילו באמצע ברכות י"ח"),

משא"כ בק"ש שו"מ מפני הכבוד כו' (ובפרט ע"פ הירושלמי ברכות פ"ב סה"א דנלמד ממש"נ ודברת בס "ובאמצע שואל מפני היראה ומשיב דברי ר"מ. מפני מה הוא משיב, מפני היראה או מפני הכבוד? נשמעינה מן הדא ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, הא קדמייתא שואל מפני היראה ומשיב מפני היראה. עד כדון באמצע הפרשה ואפילו באמצע הפסוק? ר' ירמיה מדמי; ר' יונה משתעי; ר' חונה רב יוסף "ודברת בס",

מיכן שיש לך רשות לדבר בס"י) ומותר לקרוץ בעיניו וכמעשה דרב (יומא יט, ב "וכי האי גוונא מי שרי, והא אמר רבי יצחק בר שמואל בר מרתא, הקורא את שמע לא ירמוז בעיניו, ולא יקרוץ

בשפתותיו, ולא יורה באצבעותיו. ותניא, רבי אלעזר חסמא אומר, הקורא את שמע ומרמוז בעיניו, ומקרץ בשפתותיו, ומראה באצבעו, עליו הכתוב אומר, ולא אותי קראת יעקב עי"ש).

ומ"ש בשו"ע אדה"ז או"ח סי' סג ס"ז:
הקורא ק"ש לא ירמוז וכו' "הקורא קריאת שמע לא ירמוז לחבירו בעיניו ולא יקרץ בשפתיו ולא יראה באצבעותיו ואפילו לצורך מצוה ואם עשה כן עליו הכתוב נאמר ולא אותי קראת יעקב כו' מפני שנראה כקורא דרך עראי והתורה אמרה ודברת במ ודרשו חכמים עשה אותם קבע" - הרי מפורש הטעם (ארעי ולא קבע - ולא ביטול). וכן איתא שם דבפרשה שני' מותר לצורך מצוה קצת.

29) וזהו גם החילוק דשבת וששת ימי החול בכלל, כמבואר בכ"מ (המשך תרס"ו ע' כב "דענין המנוחה הוא השביתה מהצמצומים, כמ"ש ויכל אלקים ביום השביעי, שכלו בחי' הצמצומים דשם אלקים ושבת מהם כו', דעיקר הגילוי הזה יהי' באלף הז', ביום שכולו שבת ומנוחה כו', ואז יהי' גילוי אוא"ס ממש למטה, ולא יהי' קץ וסוף כלל אל הגילויים. . ומעין זה הוא ג"כ עכשיו בכל שבת ושבת, דבו שבת מהצמצומים, ומאיר ג"כ שלא ע"י צמצום, וממילא נמשך האור והגילוי למטה ג"כ, וכמ"ש שבת לה', דבשבת מאיר גילוי שם הוי' שלא ע"י צמצום דשם אלקי'. וזהו הטעם דאיסור מלאכה בשבת, דמאן דמחוי במחוג קדם מלאכה כו', אלא שבחול מותר עשיית מלאכה, מפני שאלקות מתעלם ומסתתר מהנבראים, אבל בשבת,

שהאלקות מאיר בגילוי, הרי אסור בעשיית מלאכה כו', וכמ"ש בס"ב ספמ"ו". **ועוד) דשבת - שבת מהצמצומים ומאיר גילוי אלקות שלא ע"י צמצום, ולכן אסור במלאכה דמאן דמחוי במחוג קדם מלאכה, משא"כ בששת ימי החול.**

30) ראה ג"כ לקו"ש ח"ג ע' 784 "דערמיט ווערט אויך ערקלערט וואס כ"ק מו"ח אדמו"ר האט געזאגט: " . דאס דארפן אלע עמים וואס זיינען על פני האדמה וויסן, אז נאר אונזערע גופים זייגען איבערגעגעבן אין גלות ושעבוד מלכות, אבער אונזערע נשמות האט מען אין גלות ניט פארטריבן און אין שעבוד מלכות ניט איבערגעגעבן. . לכאורה דארף מען פאדשטיין די דאזיקע רייד פון רבי'ן: די נשמה איז דאך אנגעטאן אין א גוף, און זי דארף מקיים זיין תורה ומצוות מיטן גוף און דורכן גוף אין דער גשמיות'דיקער וועלט, איז וואס העלפט עס אונז וואס די נשמות האט מען אין גלות ניט פארטריבן, וויבאלד אז די גופים זיינען דאך יא אין גלות? נאר ווי אויבן געזאגט, אז די התעוררות פון דער נשמה ווירקט אז אויך די עניני הגוף זאלן ניט זיין פארטריבן אין גלות און ניט איבערגעגעבן אין שעבוד מלכות, און דאס דארף זיין אין אופן גלוי לעין כל - ווי דער רבי זאגט דעם לשון: "דאס דארפן אלע עמים וואס זיינען על פני האדמה וויסן" - ביז אז אויך די ליצני הדור זיינען מודה אז אבימלך האט ניט קיין שום בעלהבתישקייט אויף די השפעות פון א אידן, אויך בגשמיות ניט". **ועוד.**

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com